

Delrapport 2/2002

Hälso- och sjukvårdsberedning Syd

Hälso- och sjukvårdsberedningarna ska inom sina geografiska områden öka kunskapen om medborgarnas tillgång till och behov av hälso- och sjukvård. Beredningarna ska även verka för att utveckla kontakter mellan medborgare och förtroendevalda samt söka samverkan med länets kommuner.

Sammanfattning

År 2002 - psykisk ohälsa

Under 2002 arbetar samtliga beredningar med psykisk ohälsa. Hälso- och sjukvårdsberedningarna har fokus på grupper utan medicinsk diagnos och beredning Syd har valt att i första hand koncentrera sig på barn- och ungdom. Kommunernas aktörer är viktiga för att ge beredningarna en helhetsbild av området.

Beredningen har arbetat efter följande frågeställningar:

- De främsta orsakerna till psykisk ohälsa.
- Stöd till personer som visar tecken på psykisk ohälsa.
- Åtgärder för att förebygga och motverka psykisk ohälsa, samt för att främja psykisk hälsa.
- Den framtida utvecklingen av den psykiska ohälsan.

Beredningen har under våren besökt samtliga kommuner inom beredningsområdet - Älvsbyn, Arvidsjaur, Arjeplog och Piteå.

Delrapport 2 innehåller endast en fortsatt beskrivning av beredningens aktiviteter, samt kommentarer kring de fyra punkterna ovan. De frågor som beredningen anser viktiga att belysa kommer att redovisas i verksamhetsrapporten i september.

Kommunbesök i Arjeplog och Piteå

I *Arjeplog* träffade beredningen representanter från socialförvaltningen, socialnämnden, kfu-nämnden, skolhälsovården, primärvården, polisen och arbetsförmedlingen.

I *Piteå* träffade beredningen representanter från socialförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden, polisen, PBU, vuxenpsykiatrien, primärvården, tandvården, RSMH och fritidsgården.

Beredningens kommentarer

Orsaker till psykisk ohälsa

Den allmänna uppfattningen i båda kommunerna är att den psykiska ohälsan ökar. Ett exempel är PBU där nyanmälningarna under de senaste tio åren har

ökat med 180 %. Många orsaker finns att hitta i familjen - arbetslöshet, separationer, bristande sociala nätverk, dålig ekonomi och svag föräldraroll.

Vuxenvärlden sviker

En allt mer frånvarande vuxenvärld betonas i båda kommunerna. Föräldrar arbetar heltid trots att de har små barn, barnens tid på dagis blir allt längre. Man prioriterar vuxenaktiviteter i allt högre utsträckning - barnen blir allt mindre delaktiga i de vuxnas liv. Ingen bryr sig längre om andras barn och man saknar identitet i samhället.

Ökad stress i skolan

I Piteå anser man att färre vuxna, större grupper, ökande krav, betygshets är faktorer som skapar stress hos barnen. Barn har för lite mänsklig kontakt redan från förskolan.

Många är vilsna i tillvaron

I Piteå beskriver man att många barn och ungdomar har svårt att hitta en plats i tillvaron. Synen på livet är mörkare, ensamheten är stor, och man blir inte sedd och bekräftad. Barnen får inte vara sig själva, man duger inte som man är - man måste vara vacker och lyckad. Bristande framtidstro hos ungdomar är också ett framträdande drag i båda kommunerna.

Tecken på psykisk ohälsa

Alkohol och droger ökar

Missbruket ökar och kryper allt längre ner i åldrarna. Synen på alkohol och droger blir allt mer liberal, mycket unga personer tillåts dricka alkohol helt öppet. Hembränt florerar allt mer bland ungdomar.

Nya grupper med psykisk ohälsa

- Ungdomsmottagningen i Piteå beskriver en helt ny grupp bland sina besökare: välartade, duktiga flickor som lever under stor press på grund av betygshetsen.
- I Arjeplog finns en ny generation mycket unga pojkar med tuff attityd på väg in i ett missbruk.
- I Piteå finns en ny växande grupp i åldern 20-25 år som lever på socialbidrag och har ett begynnande missbruk.

Förebygga psykisk ohälsa och främja psykisk hälsa

Det är viktigt med tidiga insatser, alla som möter människor bör vara uppmärksamma så att stöd och resurser sätts in tidigt. Föräldrautbildning, föräldrarådgivning, alkoholrådgivning, anges som bra metoder för att förebygga psykisk ohälsa. Hälsofrämjande arenor, exempelvis familjecentraler är också bra exempel. Alternativ sysselsättning för ungdomar är också viktigt, anser man både i Arjeplog och Piteå.

För att främja hälsa bör man arbeta för att i alla situationer göra det hälsosamma valet till det lätta valet, och motsatt - det ohälsosamma valet till det svåra, anser man i Arjeplog.

Förebyggande arbete i Arjeplog: För ett antal år sedan låg Arjeplog högst i självmordsstatistiken. Ett intensivt arbete har lyckats sänka antalet rejält.

Förebyggande arbete i Piteå: Alkoholrådgivningen arbetar med barn till missbrukare efter en särskild metod. Man träffar barnen 24 gånger/läsår och har vid vissa tillfällen handledning och stöd av PBU.

Samverkan

Samverkan är ofta enklare på mindre orter

Samverkan är en viktig faktor i arbetet med att förebygga psykisk ohälsa. Det är lätt att samverka på en liten ort och behöver inte alltid kräva mer resurser, anser man i Arjeplog. Samverkan mellan skolan, primärvården, socialtjänsten och polisen fungerar bra. Det finns även samrådsgrupper mellan vårcentralen, kyrkan, socialförvaltningen och polisen, där man bl a bjudit in allmänheten för att diskutera drogfrågor.

Samverkan med PBU och vuxenpsykiatrien kan förbättras, anser man i Arjeplog.

Piteå efterlyser mer och bättre samverkan

I Piteå anser man att samverkan bör förbättras både inom kommunen och mellan kommunen och landstinget. Kontakter bör tas i ett tidigt skede, och inte alltid när skadan redan är skedd. Mycket kan göras om bara viljan finns, bra samverkan beror mer på person än organisation.

Det finns ett etablerat samarbete mellan socialförvaltningen, försäkringskassan och arbetsförmedlingen som fångar upp personer i riskzonen. Samverkan förekommer också med andra organisationer, t ex kyrkan. Man måste dock göra mer för att bli hitta sköra familjer, anser man i Piteå.

Ungdomsmottagningen har öppet en dag per vecka, vilket man anser vara för lite för att hinna med förebyggande arbete i skolorna.

Många barn och ungdomar mår bra

I båda kommunerna anser man att många barn och ungdomar mår bra, i synnerhet de små barnen. Problemen visar sig ofta först i skolan. Även om många mår bra, så har situationen för dem som mår dåligt dramatiskt försämrats.